

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

20 mai 2010*

În cauza C-210/09,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 234 CE de cour administrative d'appel de Nantes (Franța), prin decizia din 29 decembrie 2008, primită de Curte la 10 iunie 2009, în procedura

Scott SA,

Kimberly Clark SAS, fostă Kimberly Clark SNC,

împotriva

Ville d'Orléans,

* Limba de procedură: franceza.

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte de cameră, domnii E. Juhász, G. Arestis, J. Malenovský și T. von Danwitz (raportor), judecători,

avocat general: domnul P. Mengozzi,
grefier: domnul R. Grass,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Scott SA și Kimberly Clark SAS, fostă Kimberly Clark SNC, de R. Sermier, avocat;

- pentru ville d'Orléans, de A. Lyon-Caen, avocat;

- pentru guvernul francez, de domnul G. de Bergues și de doamna B. Beaupère-Manokha, în calitate de agenți;

— pentru guvernul polonez, de domnul M. Dowgielewicz, în calitate de agent;

— pentru Comisia Comunităților Europene, de domnii B. Stromsky și L. Flynn, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 14 alineatul (3) din Regulamentul (CE) nr. 659/1999 al Consiliului din 22 martie 1999 de stabilire a normelor de aplicare a articolului [88] din Tratatul CE (JO L 83, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 49).

- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Scott SA (denumită în continuare „Scott”) și Kimberly Clark SAS, fostă Kimberly Clark SNC (denumită în continuare „Kimberly Clark”), pe de o parte, și ville d’Orléans, pe de altă parte, având ca obiect legalitatea avizelor de încasare emise de acesta din urmă pentru recuperarea unui ajutor de stat declarat incompatibil cu piața comună.

Cadrul juridic

Reglementarea Uniunii

- 3 Considerentul (13) al Regulamentului nr. 659/1999 are următorul cuprins:

„întrucât, în cazul ajutoarelor ilegale care nu sunt compatibile cu piața comună, trebuie restabilită concurența efectivă; întrucât, în acest scop, este necesară recuperarea fără întârziere a ajutorului, inclusiv a dobânzii; întrucât este necesar ca recuperarea să se realizeze în conformitate cu procedurile de drept național; întrucât aplicarea acestor proceduri nu trebuie să ridice obstacole în calea restabilirii concurenței nedenate, prin împiedicarea executării imediate și efective a deciziei Comisiei; întrucât, pentru a obține acest rezultat, statele membre trebuie să ia toate măsurile necesare pentru a asigura efectul util al deciziei Comisiei”.

- 4 Articolul 14 din regulamentul menționat, intitulat „Recuperarea ajutorului”, prevede:

„(1) Atunci când adoptă decizii negative în cazuri de ajutor ilegal, Comisia decide ca statul membru în cauză să ia toate măsurile necesare pentru recuperarea ajutorului de la beneficiar [...]. Comisia nu solicită recuperarea ajutorului în cazul în care aceasta ar contraveni unui principiu general de drept comunitar.

[...]

(3) Fără a aduce atingere unui ordin emis de Curtea de Justiție a Comunităților Europene în temeiul articolului [242 CE], recuperarea se efectuează fără întârziere și în conformitate cu procedurile legislației naționale a statului membru în cauză, cu condiția ca acestea să permită executarea imediată și efectivă a deciziei Comisiei. În acest scop și în eventualitatea unei proceduri derulate în fața instanțelor naționale, statele membre în cauză parcurg toate etapele necesare permise de legislațiile naționale respective, inclusiv măsuri provizorii, fără a aduce atingere dreptului comunitar.”

Reglementarea națională

- 5 Articolul 4 din Legea nr. 2000-321 din 12 aprilie 2000 privind drepturile cetățenilor în relațiile cu administrația (loi relative au droit des citoyens dans leurs relations avec les administrations) (JORF din 13 aprilie 2000, p. 5646) prevede:

„În relațiile cu una dintre autoritățile administrative menționate la articolul 1, orice persoană are dreptul de a cunoaște prenumele, numele, calitatea și adresa administrativă a agentului însărcinat cu soluționarea cererii sau cu analizarea cauzei sale; aceste elemente figurează în corespondența care îi este adresată. Dacă există motive de securitate publică sau de securitate a persoanelor, se păstrează anonimatul agentului.

Orice decizie luată de una dintre autoritățile administrative menționate la articolul 1 cuprinde, în afară de semnătura autorului, cu caractere lizibile, prenumele, numele și calitatea acestuia.”

Acțiunea principală și întrebarea preliminară

- 6 În cursul anului 1987, ville d'Orléans și departamentul Loiret au vândut, în condiții preferențiale, societății Bouton Brochard Scott, căreia i s-a substituit în drepturi Scott, ale cărei acțiuni sunt deținute de Kimberly Clark, un teren situat în zona industrială La Saussaye din Orléans. În plus, aceste două colectivități s-au angajat să calculeze redevența pentru tratarea apelor uzate la o cotă preferențială.

- 7 La 12 iulie 2000, Comisia a adoptat Decizia 2002/14/CE privind ajutorul de stat pus în aplicare de Franța în favoarea Scott Paper SA/Kimberly-Clark (JO 2002, L 12, p. 1), declarând incompatibil cu piața comună ajutorul de stat acordat sub forma unui preț preferențial al unui teren și a unui tarif preferențial al redevenței pentru tratarea apelor uzate. Articolul 2 din această decizie prevede:

„(1) Franța ia toate măsurile necesare pentru a recupera de la beneficiar ajutorul menționat la articolul 1 și care a fost pus deja la dispoziția acestuia în mod ilegal.

(2) Recuperarea se efectuează fără întârziere, în conformitate cu procedurile prevăzute de legislația internă, cu condiția ca acestea să permită executarea imediată și efectivă a prezentei decizii [...]”.

- 8 Scott și departamentul Loiret au introdus acțiuni împotriva Deciziei 2002/14, care nu privesc decât cererea de recuperare referitoare la ajutorul acordat sub forma unui preț preferențial al terenului în cauză. În măsura în care privește ajutorul de stat acordat sub forma unui tarif preferențial al redevenței pentru tratarea apelor uzate, singurul ajutor care este în cauză în prezenta speță, această decizie nu face, așadar, obiectul acțiunii de pe rolul instanțelor Uniunii Europene.

- 9 La 5 decembrie 2001, ville d'Orléans a emis, pentru recuperarea ajutorului acordat sub forma unui tarif preferențial al redevenței pentru tratarea apelor uzate, cele trei avize de încasare care fac obiectul acțiunii principale (denumite în continuare „avizele de încasare în cauză”). Pe acestea sunt aplicate timbrele primăriei, o semnătură și mențiunea „pentru primar, adjunctul delegat”, însă nu se precizează nici domeniul de aplicare al delegației date de primar adjunctului care a semnat avizele respective, nici numele și prenumele acestuia.
- 10 Avizele de încasare în cauză fac obiectul unei acțiuni introduse de Scott și Kimberly Clark la tribunal administrativ d'Orléans (Tribunalul Administrativ din Orléans).
- 11 Având în vedere efectul suspensiv automat al unor astfel de acțiuni, conform legislației naționale, și anume articolul L. 1617-5 alineatul 1 al doilea paragraf din Codul general al colectivităților teritoriale (code général des collectivités territoriales), forța executorie a avizelor de încasare menționate a fost suspendată și, inițial, acestea nu au fost executate.
- 12 Între timp, Republica Franceză a fost condamnată, prin Hotărârea Curții din 5 octombrie 2006, Comisia/Franța (C-232/05, Rec., p. I-10071), pentru neîndeplinirea obligațiilor care îi revin atât în temeiul articolului 249 al patrulea paragraf CE, cât și al articolelor 2 și 3 din Decizia 2002/14. Curtea a constatat printre altele, la punctul 53 din hotărârea menționată, că efectul suspensiv al acțiunilor introduse împotriva avizelor de încasare emise pentru recuperarea ajutorului încasat nelegal constituie o procedură care nu îndeplinește condițiile prevăzute la articolul 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 659/1999 și că, prin urmare, norma care prevede un asemenea efect suspensiv ar fi trebuit să fie lăsată neaplicată.
- 13 La 9 ianuarie 2007, tribunal administrativ d'Orléans a respins acțiunile introduse de Scott și de Kimberly Clark, care, în consecință, au rambursat, la 7 februarie 2007, suma principală a ajutorului de care beneficiaseră în mod nelegal.

- 14 La 8 martie 2007, Scott și Kimberly Clark au declarat apel la cour administrative d'appel de Nantes (Curtea Administrativă de Apel din Nantes) împotriva acestei hotărâri și, în susținerea apelului, au invocat printre altele un motiv întemeiat pe încălcarea articolului 4 din Legea nr. 2000-321, arătând că dispozițiile celui de al doilea paragraf al acestui articol au fost încălcate, întrucât numele și prenumele persoanei care a semnat avizele de încasare în cauză nu figurează pe acestea.
- 15 La 8 decembrie 2008, Scott și Kimberly Clark au rambursat dobânzile corespunzătoare ajutorului de care beneficiaseră pentru perioada cuprinsă între 1990 și 1 iunie 2008 și, la 24 martie 2009, au achitat dobânzile corespunzătoare ajutorului pentru perioada cuprinsă între 1 iunie și 8 decembrie 2008.
- 16 Constatând că avizele de încasare în cauză nu respectă cerințele de formă prevăzute la articolul 4 din Legea nr. 2000-321 și că această încălcare este de natură să conducă la anularea acestor avize, instanța de trimitere exprimă îndoieli cu privire la compatibilitatea anulării acestora pentru vicii de formă cu dispozițiile articolului 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 659/1999.
- 17 În aceste condiții, cour administrative d'appel de Nantes a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„[E]ventuala anulare de către instanța administrativă franceză a unor avize de încasare emise pentru recuperarea ajutoarelor declarate incompatibile cu piața comună de Comisia Comunităților Europene la 12 iulie 2000, pentru motivul că încalcă prevederile legale referitoare la prezentarea materială a acestor avize, este de natură, ținând seama de posibilitatea administrației competente de a înlătura viciul care afectează aceste avize, să împiedice executarea imediată și efectivă a Deciziei [2002/14], nefiind respectat astfel articolul 14 alineatul (3) din Regulamentul [nr. 659/1999]?”

Cu privire la întrebarea preliminară

- 18 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 659/1999 trebuie interpretat în sensul că se opune unei anulări de către instanța națională a avizelor de încasare emise pentru recuperarea ajutorului de stat în cauză în acțiunea principală, pentru un viciu de formă, ținând seama de posibilitatea administrației competente de a le regulariza.
- 19 În acțiunea principală, avizele de încasare au fost emise pentru a asigura executarea Deciziei 2002/14. Potrivit articolului 2 din decizie, aceasta impune Republicii Franceze, în conformitate cu articolul 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 659/1999, obligația de a lua toate măsurile necesare pentru a recupera de la societățile beneficiare ajutoarele puse la dispoziția lor în mod ilegal și precizează că recuperarea trebuie efectuată fără întârziere, în conformitate cu procedurile prevăzute de legislația internă, cu condiția ca acestea să permită executarea imediată și efectivă a deciziei.
- 20 Astfel cum Curtea a constatat la punctul 49 din Hotărârea Comisia/Franța, citată anterior, articolul 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 659/1999 reflectă cerințele principiului efectivității, consacrat anterior în jurisprudență (a se vedea Hotărârea din 2 februarie 1989, Comisia/Germania, 94/87, Rec., p. 175, punctul 12, Hotărârea din 20 martie 1997, Alcan Deutschland, C-24/95, Rec., p. I-1591, punctul 24, și Hotărârea din 12 decembrie 2002, Comisia/Germania, C-209/00, Rec., p. I-11695, punctele 32-34), această jurisprudență dovedindu-se, așadar, relevantă pentru aplicarea dispoziției menționate.
- 21 Conform acestui principiu al efectivității, astfel cum a fost concretizat în materia ajutoarelor de stat printr-o jurisprudență constantă, un stat membru care, în temeiul unei decizii a Comisiei, se vede obligat să recupereze ajutoare ilegale este liber să

aleagă mijloacele prin care va executa această obligație, cu condiția ca măsurile alese să nu afecteze domeniul de aplicare și eficacitatea dreptului Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea Alcan Deutschland, citată anterior, punctul 24, Hotărârea din 12 decembrie 2002, Comisia/Germania, citată anterior, punctul 34, precum și Hotărârea din 7 iulie 2009, Comisia/Grecia, C-369/07, Rep., p. I-5703, punctul 67).

- 22 Un stat membru nu poate îndeplini o asemenea obligație de recuperare decât dacă măsurile pe care le adoptă sunt de natură a restabili condițiile normale de concurență care au fost denaturate prin acordarea ajutorului ilegal a cărui recuperare se dispune în temeiul unei decizii a Comisiei (a se vedea în acest sens Hotărârea din 12 decembrie 2002, Comisia/Germania, citată anterior, punctul 35).
- 23 În speță, articolul 4 din Legea nr. 2000-321 are ca obiect, după cum indică guvernul francez în observațiile scrise, să consolideze transparența administrativă prin înlăturarea anonimatului în relațiile dintre autoritățile administrative și cetățeni, precum și să permită să se verifice că decizia administrativă a fost luată de o autoritate competentă. După cum rezultă din cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare, instanța de trimitere consideră că avizele de încasare în cauză încalcă dispozițiile acestui articol 4 și, prin urmare, trebuie anulate pentru acest motiv.
- 24 Trebuie să se examineze, așadar, dacă aplicarea acestor dispoziții naționale, ținând în același timp seama de contextul general al dreptului național în care se înscriu (a se vedea în acest sens Hotărârile din 14 decembrie 1995, Peterbroeck, C-312/93, Rec., p. I-4599, punctul 14, și van Schijndel și van Veen, C-430/93 și C-431/93, Rec., p. I-4705, punctul 19, precum și Hotărârea din 7 iunie 2007, van der Weerd și alții, C-222/05-C-225/05, Rep., p. I-4233, punctul 33), se dovedește inconciliabilă cu cerința privind recuperarea imediată și efectivă a ajutorului, prevăzută la articolul 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 659/1999 și astfel cum a fost interpretată în lumina ideilor degajate din jurisprudența amintită la punctele 21 și 22 din prezenta hotărâre.

- 25 Trebuie arătat de la bun început că, în această privință, controlul, de către instanța națională, al legalității formale a unui aviz de încasare emis pentru recuperarea unui ajutor de stat ilegal și eventuala anulare a acestui aviz pentru motivul că nu au fost respectate cerințele rezultate din articolul 4 din Legea nr. 2000-321 trebuie considerate o simplă manifestare a principiului protecției jurisdicționale efective, ce constituie, conform jurisprudenței constante a Curții, un principiu general al dreptului Uniunii (a se vedea Hotărârea din 13 martie 2007, Unibet, C-432/05, Rep., p. I-2271, punctul 37 și jurisprudența citată).
- 26 Prin urmare, deși anularea unui aviz de încasare nu este criticabilă ca atare, trebuie totuși să se sublinieze că o astfel de anulare ar putea, în principiu, să conducă la nașterea dreptului beneficiarului ajutorului care a obținut câștig de cauză de a solicita, în temeiul dreptului național, ca sumele corespunzătoare ajutorului deja restituit să îi fie din nou vărsate și, prin urmare, această eventuală consecință trebuie apreciată în raport cu obligațiile înscrise la articolul 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 659/1999.
- 27 În această privință, trebuie să se arate că din chiar cuprinsul întrebării preliminare reiese că autoritatea competentă de la care provin avizele de încasare în cauză este abilitată să înlăture viciul de formă de care acestea sunt afectate, putându-se deduce dintr-o asemenea abilitare că anularea avizelor de încasare în cauză nu determină în mod necesar restituirea către societățile vizate a sumelor pe care acestea le-au achitat în executarea avizelor respective. În plus, guvernul francez și Comisia au arătat, în observațiile scrise, că dreptul francez dispune de instrumentele necesare pentru a evita ca anularea unui aviz de încasare să determine în mod automat restituirea imediată a sumei achitate de debitor pentru a se conforma acestui aviz. Astfel, autoritatea competentă ar fi în măsură să înlăture viciul de formă de care sunt afectate avizele menționate fără a fi obligată să restituie reclamantelor din acțiunea principală, chiar provizoriu, sumele pe care acestea le-au rambursat în executarea avizelor respective.

- 28 În ceea ce privește punerea în aplicare a acestor instrumente, de către autoritatea competentă sau de către instanța națională, trebuie amintit că, potrivit articolului 14 alineatul (3) a doua teză din Regulamentul nr. 659/1999, în eventualitatea unei proceduri derulate în fața instanțelor naționale, statele membre în cauză parcurg toate etapele necesare permise de legislațiile naționale respective, inclusiv luarea de măsuri provizorii, pentru a garanta executarea imediată și efectivă a deciziei Comisiei.
- 29 În acest scop, autoritatea competentă și instanța națională sunt obligate, în temeiul articolului 14 alineatul (3) menționat, printre altele, să garanteze efectivitatea deplină a deciziei prin care se dispune recuperarea ajutorului ilegal și să ajungă la o soluție conformă cu finalitatea acestei decizii, și anume să garanteze că beneficiarul ajutorului nu dispune, nici măcar provizoriu, de fondurile corespunzătoare ajutorului deja restituit.
- 30 Dacă, potrivit dreptului național, regularizarea avizelor de încasare în cauză ar interveni în împrejurări care garantează că ajutorul deja restituit nu este, nici măcar provizoriu, vărsat din nou beneficiarelor acestuia în cazul anulării avizelor respective de către instanța de trimitere, atunci această anulare ar fi lipsită de consecințe reale cu privire la punerea în aplicare a Deciziei 2002/14. Astfel, beneficiarele nu ar dispune, nici măcar provizoriu, de sumele corespunzătoare ajutorului pe care l-au restituit deja și, prin urmare, ar fi private în continuare de avantajul concurențial nelegitim ce le-ar fi conferit dacă le-ar fi vărsate din nou aceste sume. În aceste condiții, simpla anulare a avizelor de încasare în cauză nu s-ar opune executării imediate și efective a deciziei menționate, astfel cum impune articolul 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 659/1999.
- 31 Cu toate acestea, dacă, prin anularea avizelor de încasare în cauză, ajutorul deja restituit de beneficiare le-ar fi din nou vărsat acestora, chiar provizoriu, acestea ar dispune din nou de sumele provenite din ajutoarele declarate incompatibile cu piața comună și ar beneficia de avantajul concurențial nelegitim rezultat. Astfel, restabilirea imediată și stabilă a situației anterioare ar fi compromisă, iar avantajul concurențial nelegitim ar fi restabilit în beneficiul reclamantelor din acțiunea principală.

- 32 O astfel de consecință ar fi incompatibilă cu Decizia 2002/14 prin care se dispune recuperarea ajutorului ilegal și cu obligațiile care decurg din aceasta în temeiul articolului 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 659/1999.
- 33 Având în vedere cele de mai sus, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 659/1999 trebuie interpretat în sensul că, în condițiile în care sumele corespunzătoare ajutorului în cauză au fost deja recuperate, nu se opune anulării pentru viciu de formă, de către instanța națională, a avizelor de încasare emise pentru recuperarea ajutorului de stat ilegal, dacă este asigurată în dreptul național posibilitatea înlăturării acestui viciu de formă. În schimb, această dispoziție se opune posibilității ca sumele să fie, chiar provizoriu, vărsate din nou beneficiarului acestui ajutor.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 34 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

Articolul 14 alineatul (3) din Regulamentul (CE) nr. 659/1999 al Consiliului din 22 martie 1999 de stabilire a normelor de aplicare a articolului [88] din Tratatul CE trebuie interpretat în sensul că, în condițiile în care sumele corespunzătoare ajutorului în cauză au fost deja recuperate, nu se opune anulării pentru viciu de

formă, de către instanța națională, a avizelor de încasare emise pentru recuperarea ajutorului de stat ilegal, dacă este asigurată în dreptul național posibilitatea înlăturării acestui viciu de formă. În schimb, această dispoziție se opune posibilității ca sumele să fie, chiar provizoriu, vărsate din nou beneficiarului acestui ajutor.

Semnături